

КОЧО

О, движение славно, о, мрачно движение,
дни на борба горда, о, дни на падение!
Епопея тъмна, непозната нам,
епопея, пълна с геройство и срам!

Храмът беше пълен с деца и невести,
с въстаници бодри и бащи злочести,
които борбата в тез зидове сбра.
Участта си всякой вече я разбра.
Врагът от три деня наоколо храма
гърмеше отчаян. Ни страх, ни измама,
ни бой, ни закани нямаха успех.
Борците държаха и никой от тях
за сдаване срамно уста не отвори
и лицето първи да си опозори.
Оградата беше прилична на пещ
задушена, пълна със въздух горещ
и със дим барутен. Свирепият глад
издаваше вече своя вик познат.
Децата пицяха уплашени, бледни
пред майки убити и трупове ледни.

Борбата кипеше отвътре, отвън,
във всички очи пламтеше огън.
Болнави и здрави, богати, сюрмаси,
руските главички и белите власи
зимаха участие в последния бой.
Майката мълвеше: "Чедо, Не се бой!"
и даваше сину напълнена пушка;
и старата баба, що едвам се люшка,
носеше куршуми в своята пола,
и мъжът, учуден, имаше крила:
отзади, до него, жена му любима
гледаше азлъкът пупал дали има.
Децата пицяха като за пръв път
чеваха гърмежи и гледаха кръв.
и боят кипеше отвътре, отвън.
Много борци хладни спяха вечен сън,
и димът беше гъстък, и смъртта не беше
ни грозна, ни страшна, и кръвта шуртеше
из женски гърди наместо млеко.
Лудост бе пламнала във всяко око.

Старците търчаха с ярост на лице
и търсеха пушки с трепетни ръце...

Отвън враговете диви, побеснели
сган башибозуци храма налетели -
фучаха, гърмяха, надаваха рев
и падаха мъртви във немощен гнев.
Главатарят техен, с кръв топла оквасен,
на таз жътва дива гледаше безгласен,
и страхът неволно обзе му духът
пред тез раи слаби, що сееха смърт,
и вместо молби, плач пукаха куршуми.

Изведнъж далеко, на голите друми,
войска се зададе с трясък, тичешком...
Сганта се зарадва, а в божия дом
душите сетиха трепет и смущение
като пред десница, що принася мщенье.
Битката утихна...Разредя димът,
и някой глас чу се, че еhti в шумът:
- Ний се бихме, братя, с башибозуци,
защото са мръсни, диви и хайдуци...
Ето, царска сила, да се предадем!
- Не щем! - Не! - Не бива! По-добре да мрем!
- Пушките си дайте! - Не! Не! - Що да сторим?
- Да се покорим ли? - Мълчи! Да се борим!
- Предателят кой е?! - Долу! - викат с бяс. -
Спогодба не става между тях и нас!
Една жена викна: „Чуйте! Срам!“ и пушна
към войската царска и падна бездушна,
и гърмът разклати смаяний народ!
Трепна всяко сърце и всякой живот,
огънят обхвана тия души горди.
- Да се не вдадеме на турските орди!
И гърмежът почна, и боят със гнев
подзе своя страшен и грабен напев,
но йоще по-страшно и йоще по-гробно.
и смъртта из храма фучеше злокобно.

Отчаяние мрачно ицата вапца,
майки не познаха своите деца.
отвън срещу храма зяпнали пушкала
забълваха пламък и бомби, и хала!
и стените стари разлюляха с звук
кат внезапний вятър планинския бук
като тръс подземен многожди повторен.

Изведнъж видяха там зидът съборен!

Перущице бедна, тнездо на гепои,
слава! Вечна слава на чедата твои,
на твоята пепел и на твоя гроб,
дето храбро падна въстаналий роб!
Слава теб, че ти се одържа до крайност
и бори се в пушек, и падна със сяйност.
Ти в борбата черна и пред турский гнев
издигна високо твоя свилен лев,
и глава не клюмна, и меча ни даде,
и твоята светиня срамно не предаде,
и нашта свобода ти я освети.
и зо толкоз жъртви гордо отмъсти.
Поклон на теб, граде, пепелище прашно,
на борба юнашка свидетелство страшно!
Твойте чеда бяха силни в трудний час,
твоята гибел беше тържество за нас,
защото ти падна със падане ново
и в нашта история тури светло слово.
Защото ти блесна в синия простор
след многото подлост, сред общий позо!
Защото пропадна и в гроб се халоса
славно както Прага, както сСарагоса,
обвита във пушек, окъпана в кръв;
защото ти - сетня - пример даде пръв
как мре народа и не моли бога,
и не рече: Милост! - в общата тревога;
и - нищожна, тъмна, без крепост, без мощ
и със голи ръце, и без никой вожд,
без минало славно, без примери славни,
що малките правят с великите равни,
ти с твоята смърт страшна и храбри моми
Картаген надмина, Спарта засрами.

Но войската скоро храмът окръжава,
отвсякъде ужас и смърт приближава.

И сганта, упита от лакома стръв,
и гладна за блудство, за месо и кръв
изскърца със зъби. Бомбите трещяха
и момите красни с децата пишиха.
Слисаните майки с поглед страховит
блъскаха глави си о голия зид
и падаха, други - с настръхнали власи
във своите колене душаха деца си.
Във тоя миг Кочо - простият чизмар,
наранен отслабнал и бунтовник стар,
повика жена си - млада хубавица,
на гърди с детенце със златна косица
и рече: "Невасто Виж, настая сеч
и по-лошо нещо... Ти разбираш веч...
Искаш ли да умреш?" - И клетата майка
бледна, луда, няма и без да завайка,
сложи се детето с трептящи ръце
и кат го цалуна в бялото чебце,
задтана и рече: "То да е отзади!
Удряй!" ...И Кочо ножът си извади
кървав из гърди й; и чучур червен
бликна и затече, и Кочо втрещен
погледна детето. То плачеше, клето!
"Майка ти не ще и сама на небето!"
Рече и замахна като в някой сън
и възви глава си, пламнала в огън.
Главницата падна, трупът се затресе
и кръвта детинска с майчинта се смеси.
И Кочо пак рече: Не остана мощ,
но за един удар имам сила йощ!"
И ножът димещи опря с две ръце
право дето тупа негово сърце.
И падна обагрен, грозен, страховит
с отворени очи и със нож забит.

.....

.....

И храмът ехтеше от моми, невести,
кат падаха в кръвье или в безчестье!

И господ от свода, през гъстия дим,
гледаше на всичко тих, невъзмутим!...